

HYGGESFRIA TYPFALL

Tänkbara skötselalternativ för omväxlande, biologiskt rika och vitala skogar.

ILLUSTRATION BO PERSSON

Längs vattendraget syns en blandskog i ett sydsvenskt skogslandskap.

Sydsvensk blandskog

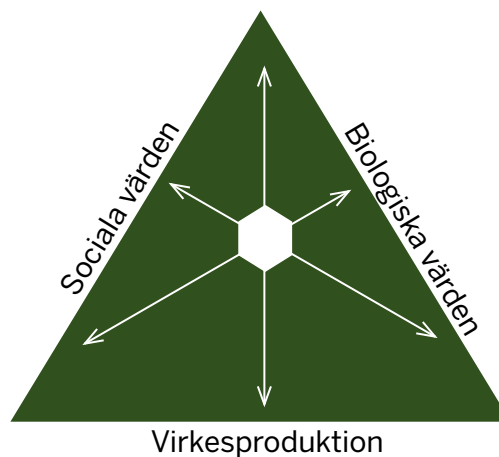
Förutsättningar

Följande typfall ger en vägledning kring skötsel och utveckling av flerskiktade blandskogar. I Sydsverige är det vanligt att det finns blandbestånd av gran, tall, björk och i vissa trakter även bok och ek. På goda marker kan det också finnas inslag av andra ädla lövträd (ask, fågelbär, avenbok, lönn) samt hassel. Typfallen kan användas i bestånd, men också för att förstärka värden i delar av bestånd eller i stråk längs

tex vägar, vatten samt i tätortsnära skogsbruk. Typfallen ger en översiktlig beskrivning av tre vanliga blandskogsformer i södra Sverige samt sköselförslag. Du har kanske andra skiktade blandbestånd, men tanken är att dessa schablonexempel ska användas som inspiration. Med skiktning menar vi i dessa typfall att det finns träd i flera höjd- och diameterklasser.

Motiv

- Stormfasta zoner i skogslandskapet
- Möjlighet till kontinuerligt uttag av värdefullt virke med timmerdimension
- Variationsrik skog med uthållig produktion
- Höga sociala värden då skogskänslan bibehålls
- Konstant tillgång på viltfoder
- Trädkontinuitet i kantzoner mot vatten
- Höga naturvärden skapas av träd kontinuitet och gynnar störningskänsliga arter
- Undvika föryngringsproblem pga försumpning, frost och kraftig gräsväxt

Symbolens placering i triangeln visar vilka värden som prioriteras i området. Ditt eget motiv avgör var du hamnar i triangeln.

Trädslagens förutsättningar möjligheter att föryngra sig och växa i skiktade bestånd

Gran

skuggtolerant

- skuggar andra trädslag måttligt, (spetsig krona)
- risk för stormfällning på blöt mark
- liten risk för viltbetning

Tall

- ljuskrävande
- kräver ofta markstörning för etablering
- tål att växa under högskärm
- skuggar andra trädslag måttligt
- stor risk för viltbete

Vårtbjörk/Glasbjörk

- kräver ljus för etablering
- glasbjörk ganska skuggtålig i ungdomen
- båda har tidig tillväxtkulmination
- skärmar måttligt men kan "piska" andra trädslag
- risk för viltbetning

Ek

- tål skugga vid etablering
- ljuskrävande från ca 4m
- sidobeskuggning i ungdomen gynnar kvalitetsutvecklingen
- skärmar andra trädslag måttligt
- stor risk för viltbetning

Bok

- skuggtolerant
- behöver konkurrens från sidan och beskuggning ovanifrån (högskärm)
- skärmar andra trädslag mycket
- tar gärna utrymme med sin horisontella kronutbredning och skuggtolerans
- risk för viltbetning

Tänkbara skötselvarianter i skiktad skog vid tre olika trädslagsblandningar (huvudträdslag)

Gran/tall/björk

Trädslagsfördelning 60/30/10. Volym 250-300 m³sk/ha

I överskiktet ingår gamla tallöverståndare och äldre granar som vuxit upp som kjolgranar, dessa kan ha höga naturvärden och bör sparas. Ytterligare gran har vuxit in under en 50-80-årsperiod och är flerskiktad. Det finns inslag av medelålders och äldre björk samt asp, som etablerat sig i tidigare luckor. På fuktiga partier finns vanligen också al och sälg. Ambitionen är att bevara både skiktning och trädslagsblandning.

Huvudsakliga uttaget görs bland de äldre granarna. I slutna grupper av medelålders gran kan en försiktig utglesning göras. Om tallen är gruppställd

görs vid första huggningen ett uttag för att skapa en jämnare fördelning. Tallarna skapar en stabilitet i beståndet. Ett bibehållet inslag av samtliga lövträdsarter innebär man aktivt får förhindra att granen tar överhand. Det kan behövas ganska stora luckor för att tall- och lövinväxning ska lyckas. Om man vill ha tallföryngring kan det bli nödvändigt med markberedning och eventuellt plantering i luckor. Uthålligt virkesuttag bör ligga kring 50 m³sk/ha med intervallet 10-12 år, beroende på utgångsläge och bonitet (dock max 30% av volymen).

Blandbestånd av gran, tall och björk.

Uttaget har framför allt gjorts bland de större granarna. Viss utglesning har gjorts bland de större tallarna.

Gran/ek/björk

Trädslagsfördelning 50/30/20. Volym ca 200 m³sk/ha.

I det övre skiktet ingår gammal gran, ek och björk. Ofta är ursprunget ett igenvuxet beteslandskap. Huvuddelen av granen är skiktad och står i restaureringsfasen ofta invuxen kring ekarna. Eken kan variera i kvalite. Björken är i regel grov och vidkro-nig, den yngre björken hävdar sig väl i de fuktigare partierna. Björken fungerar som markförbättrare och andelen bör bibehållas. I denna miljö finns ofta inslag av andra lövträd och hassel, i sydligaste Sverige även inslag av avenbok. Möjligheten finns att producera grantimmer och ek av god kvalite samt bevara de höga natur- och sociala värden som förknippas med eken. Underbeståndets funktion är att producera virke och beskydda ekarna för att förhin-

dra vattskottsbildning. En aktiv skötsel av denna beståndstyp ger en skiktning där granens spetsiga topp är en viktig faktor för att bidra till virkesproduktionen.

Mogen gran och gran som hämmar utvecklingen av ekar avverkas. Mellan huvudstammarna av ek görs uttaget så att skiktning och trädslagsblandning bibehålls. Framtidsstammar av ek i underbeståndet sköts enligt traditionell ekskötselmodell.

Virkesuttaget och uttagsintervallen styrs av ekens utveckling och ambitionen av att odla ek för produktion, naturvård och/eller sociala värden (dock max 30% av volymen).

Blandbestånd av gran, ek och björk.

Uttaget har framför allt gjorts i de grova granarna och bland träd som hämmar utvecklingen av ekarna.

ILLUSTRATION BO PERSSON

Gran/ek/bok/björk

Trädslagsfördelning 40/30/20/10. Volym ca 250 - 280 m³sk/ha

Övre skiktet består i regel av äldre träd av samtliga trädslag men domineras av gran och ek. Inväxning har skett av gran och bok som jämbördiga konkurrenter i mellanskiktet. Björken har kommit upp i luckor, och här finns även yngre ek och andra lövträd. I bottenskiktet dominerar gran och bok. För att undvika bokdominans samt bevara skiktning och trädslagsblandning, krävs en aktiv skötsel. Bokens breda krona konkurrerar med eken, medan granens spetsiga krona lättare samverkar med ekkronorna.

Uttaget riktas mot mogen gran samt bok som breder ut sig åt sidorna. Volymuttaget kan variera mycket dock max 30%. Utvecklingsbara ekar gynnas och kring dessa bibehålls lämpliga träd och buskar som stamskydd. I luckorna är det mycket viktigt att utse kommande framtidsstammar av ek och se till att de inte överskärmas av tex björk och bok. Man kan också behöva röja i tätare, yngre grupper för att påskynda utvecklingen.

Blandbestånd av gran, ek, bok och björk.

Uttaget har framför allt gjorts bland de större granarna och i bokar som breder ut sig åt sidorna.

ILLUSTRATION BO PERSSON

Övrigt att tänka på vid skötsel av skiktad blandskog

- Lämplig målklass är produktionsmål med förstärkt eller generell hänsyn.
- Höga naturvärden - då bör det huvudsakligen vara naturvårdande skötsel
- Ädellövskog - beakta regelverket. Skötselmodellerna är inte tänkta att omfatta bestånd som är ädellövskog enligt skogsvårdslagen.
- Små regelbundna uttag rekommenderas - ger möjlighet att byta strategi.
- Vid stora virkesuttag ökar risken för stormskador och produktionsförluster (mer än 30%)
- Volymen i bestånd på medelboniteter i Götaland bör inte understiga 200 - 220 m³sk/ha efter uttag. Härvid kan tillväxten hållas på en nivå så att åtgärderna blir ändamålsenliga för skogens utveckling. (§10 Skogsvårdslagen)
- Gruppvisa uttag möjliggör en större lövandel i skiktningen.
- I större luckor finns möjlighet att styra trädslagsblandning och produktion genom plantering. Det är då möjligt att använda förädlat plantmaterial (tex bok, tall, ek)
- Glöm inte att ta miljöhänsyn ex markera hänsynsytor och evighetsträd